

Цвета Кръстениякова - една от първите апостолки на девическото образование у нас

/публикация IV от цикъла „**Строители и ревнители от класните школи през Възраждането във Враца**”/

Една от най-драгоценните придобивки от периода на българското възрождение е образованието. Ако в днешно време то е всеобщо, достъпно и лесно постижимо, то през онази смутна епоха си е било живо изпитание на волята и стоицизма на нашия народ. Османската религия е установила сурови порядки в новозавоеваните земи, а на женското съсловие се е гледало буквално като на втора ръка. Образованието за тях е било непосилно през онези ранни години от робството. Ако един мъж трябва да е образован, да разбира от търговия, да се заеме със занаят, управление или военно дело, то възможностите за жените се измерват в границите на това да могат да въртят вретеното, да поддържат дома и да се грижат за децата. Именно това поражда и първите реакции на отпор и противостояние, което впоследствие се утвърждава в доблест и почтеност. И може би, именно поради тези ограничения, се пробужда силното желание за знание у българките. Искането на промяна нараства все повече и повече, докато възпитаничката на майката на врачанския владика Агапиц, Анастасия Димитрова, успява да направи една от основните революции в българското образование, а именно - да открие първото девическо училище в Плевен през 1840 г., в което дава равни права и възможности с използването на взаимно-учителния метод и обучава ученички, които след това ще продължат нейното дело, основавайки девически училища из цялата страна. Една от нейните ученички е Цвета Кръстениякова. Тя е родена в град Враца през 1825 г. Възпитаничка е на хаджи Георги Софийнеца. Благодарение на майката на тогавашния епископ на Врачанската епархия – Агапий, тя усъвършенства знанията си и напредва. Благодарение отново на неговата настойчивост и застъпничество през пролетта на 1843 г. ученолюбивата врачанка се отзовава в школото на първата българска учителка Анастасия Димитрова от Плевен. След успешното си обучение тя, отново се завръща във Враца. Благородната задача да обучава млади врачанки я привързала здраво и трайно към учителското поприще. През 1843 г. се открива и така желаното девическо училище. В него се обучавали 130 ученички. А основателката Цвета Кръстениякова е наставник

на младите момичета. Но за училището нямало обособена сграда, затова докато се изгради такава, тя извършвала обучението на ученичките си в своя дом. Липсата на сграда не попречила на учителката да извършва своето дело. През 1844 г. училищна сграда бива построена в двора на църквата „Св. Дванадесет Апостоли“, умален вариант на Вознесенското училище. Самото училище било малко, но за сметка на това било изографисано отвътре, с икони по стените и места за сядане на ученичките. Много от първенците на града и будни граждани подпомагат новооткритото училище, като изпращат в него децата си. По-бедните плащали на учителката с продукти, за тях се грижи и църковното настоятелство, но въпреки настойчивостта се намирали противници, които да отклоняват девойките от занятията и образованието. Обучението в Девическото училище тя води на български език, а гръцкия бил по желание. В системната си работа залага на взаимоучителните таблици, строга и вискателна, тя създава у своите ученички трайни навици за лична хигиена, спретнатост и домакинство, както и високи нравствени качества и родолюбие. По отколешна традиция дните в края на учебната година се отличавали с особена празничност. Опитната наставничка поставяла венец от живи цветя върху главата на най-добрата си възпитаничка, после всички вкупом минавали през черквата и накрая дружките и се отзовавали в дома си. Веселието приключвало с почерпка и подарък за попечителката в знак на благодарност за труда, положен от нея. Добрата организация на учебната работа и ентузиазмът на Цвета Кръстенякова предизвиквали възхищение у всички ...”Неописуема е онази благодарност - пише неизвестен автор, която имат тамошните жители, като гледат и слушат от тия нежни и предраги девически уста да говорят изречение”. В списание „Любословие” била отпечатана и друга статия за Врачанското девическо училище. Град Враца бил посещаван от търговци и пътници от други градове, а славата на светските училища надскочила пределите на областта. Веднъж доживяла Освобождението, но вече като пенсионер-учител, тя насърчава създаването на дружество „Милосърдие”, което дава възможност за обществена изява на жените от гр. Враца. Умира на 3 март 1919 г.

Красимир Григоров – Зав. отдел „ Възраждане”, РИМ–Враца